

BỘ NÔNG NGHIỆP VÀ PHÁT TRIỂN NÔNG THÔN
TRUNG TÂM KHUYẾN NÔNG QUỐC GIA

HỢP TÁC XÃ NÔNG NGHIỆP
TRONG SẢN XUẤT CÂY ĂN QUẢ AN TOÀN

HÀ NỘI - 2021

BỘ NÔNG NGHIỆP VÀ PHÁT TRIỂN NÔNG THÔN
TRUNG TÂM KHUYẾN NÔNG QUỐC GIA

MỤC LỤC

LỜI NÓI ĐẦU	3
1. Khái niệm, vai trò, hoạt động và lợi ích khi tham gia hợp tác xã	5
HTX Nông nghiệp kiểu mới là gì ?	5
Vai trò của HTX?	5
Hoạt động của HTX	6
Lợi ích khi tham gia HTX Nông nghiệp	6
2. Cơ cấu tổ chức HTX, nguyên tắc và tổ chức hoạt động của HTX	7
Cơ cấu tổ chức HTX	7
Hội đồng quản trị HTX	8
Nguyên tắc tổ chức và hoạt động HTX	10
3. Tổ chức sản xuất, liên kết sản xuất, tiêu thụ sản phẩm VietGAP	11

LỜI NÓI ĐẦU

Trong xu thế toàn cầu hóa và hội nhập, nông sản Việt Nam đang từng bước hòa nhập chung cùng với khu vực và thế giới. Vấn đề chất lượng, vệ sinh an toàn thực phẩm là mối quan tâm hàng đầu của tất cả các quốc gia, các nhà quản lý, người tiêu dùng và người sản xuất.

*Để hướng dẫn cán bộ khuyến nông cơ sở và người sản xuất nhận thức được các nội dung về sản xuất cây ăn quả an toàn theo VietGAP, cũng như góp phần thực hiện tốt Dự án thí điểm “Nâng cao năng lực hệ thống khuyến nông thông qua hình thành Tổ khuyến nông cộng đồng”. Trung tâm Khuyến nông Quốc gia tổ chức biên soạn bộ sách mỏng: Khuyến nông cộng đồng phục vụ phát triển vùng nguyên liệu cây ăn quả bao gồm 4 cuốn: **1. Hướng dẫn sản xuất cây ăn quả an toàn theo VietGAP; 2. Hợp tác xã nông nghiệp trong sản xuất cây ăn quả an toàn; 3. Phát triển chuỗi giá trị cây ăn quả an toàn; 4. Sổ tay kiến thức khuyến nông cộng đồng**, nhằm nâng cao nhận thức cho đội ngũ khuyến nông, người sản xuất và những người quan tâm về sản xuất cây ăn quả an toàn theo chuẩn VietGAP.*

Bộ sách biên soạn được tham khảo từ một số nguồn tài liệu chính của Trung tâm Khuyến nông Quốc gia, Sổ tay hướng dẫn áp dụng VietGAP của Cục Quản lý Chất lượng Nông lâm thủy sản - Bộ Nông nghiệp và PTNT và các tài liệu tham khảo khác.

*Cuốn sách “**Hợp tác xã nông nghiệp trong sản xuất cây ăn quả an toàn**” gồm các nội dung:*

- Khái niệm, vai trò, hoạt động và lợi ích khi tham gia HTX;*
- Cơ cấu HTX, nguyên tắc tổ chức và hoạt động của HTX;*
- Tổ chức sản xuất, liên kết sản xuất, tiêu thụ sản phẩm sản phẩm VietGAP.*

Chúng tôi hy vọng rằng tài liệu này sẽ có ích cho cán bộ kỹ thuật, cán bộ khuyến nông các cơ sở sản xuất cây ăn quả và cũng mong nhận được các ý kiến đóng góp của bạn đọc.

Trong quá trình biên soạn, tài liệu không thể tránh khỏi những thiếu sót, tác giả rất mong nhận được sự góp ý của các nhà nghiên cứu, các nhà quản lý, các đồng nghiệp, cán bộ khuyến nông các cấp và bạn đọc gần xa!

TRUNG TÂM KHUYẾN NÔNG QUỐC GIA

1. KHÁI NIỆM, VAI TRÒ, HOẠT ĐỘNG VÀ LỢI ÍCH KHI THAM GIA HỢP TÁC XÃ

HTX Nông nghiệp kiểu mới là gì ?

HTX là tổ chức kinh tế tập thể, đồng sở hữu, có tư cách pháp nhân, có ít nhất 07 thành viên tự nguyện thành lập và hợp tác tương trợ lẫn nhau trong hoạt động sản xuất, kinh doanh.

Vai trò của HTX?

- Nâng cao chất lượng và sản lượng sản phẩm; kết nối các hộ nông dân cá thể với thị trường lớn.
- Là tổ chức sản xuất kinh doanh chuyên nghiệp để tối đa hóa doanh thu và giảm thiểu chi phí sản xuất cho xã viên.

Hoạt động của HTX

- Hỗ trợ kỹ thuật, cung cấp vật tư đầu vào cho xã viên với giá thấp nhất có thể được để giúp xã viên hạ giá thành sản xuất.
- Hỗ trợ xã viên bán sản phẩm với giá tốt nhất.

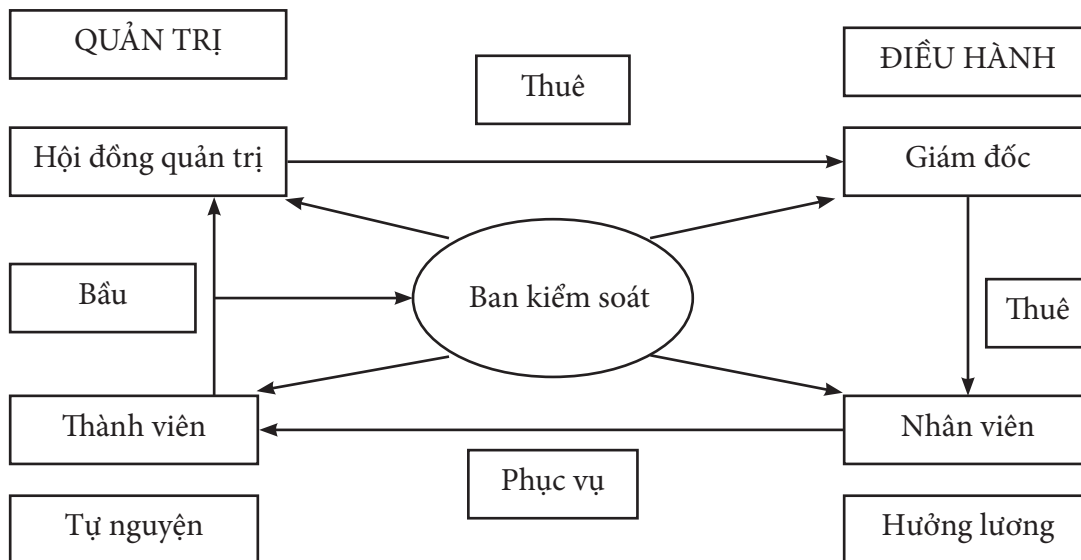
Lợi ích khi tham gia HTX Nông nghiệp

- Lợi ích về mặt kinh tế, kỹ thuật: các thành viên có thể tiếp cận với các dịch vụ cung cấp vật tư nông nghiệp với giá rẻ hơn, thông tin khoa học kỹ thuật mới, thông tin thị trường...
- Lợi ích về mặt xã hội: được đảm bảo các phúc lợi xã hội, được tương thân, chia sẻ của cộng đồng, đời sống văn hóa tinh thần được nâng cao, con cái được chăm lo về giáo dục y tế...

2. CƠ CẤU TỔ CHỨC HTX, NGUYÊN TẮC VÀ TỔ CHỨC HOẠT ĐỘNG CỦA HTX

Cơ cấu tổ chức HTX

Hội đồng quản trị HTX

+ Hội đồng quản trị gồm chủ tịch và thành viên, số lượng thành viên hội đồng quản trị tối thiểu là 03 người, tối đa là 15 người.

- Giám đốc/Tổng giám đốc HTX

+ Tổ chức thực hiện phương án sản xuất, kinh doanh của HTX;

+ Thực hiện nghị quyết của đại hội thành viên, quyết định của hội đồng quản trị;

+ Ký kết hợp đồng nhân danh HTX theo ủy quyền của chủ tịch hội đồng quản trị;

+ Trình hội đồng quản trị báo cáo tài chính hằng năm;

+ Xây dựng phương án tổ chức bộ phận giúp việc, đơn vị trực thuộc của HTX trình hội đồng quản trị quyết định;

+ Thực hiện quyền hạn và nhiệm vụ khác được quy định tại điều lệ, quy chế của HTX.

- Ban Kiểm soát, kiểm soát viên

Ban kiểm soát, kiểm soát viên hoạt động độc lập, kiểm tra và giám sát hoạt động của HTX theo quy định của pháp luật và điều lệ.

- Thành viên

+ Là công dân Việt Nam có năng lực hành vi dân sự đầy đủ.

+ Có nhu cầu hợp tác với các thành viên và nhu cầu sử dụng sản phẩm, dịch vụ của HTX.

+ Có đơn tự nguyện gia nhập và tán thành điều lệ của HTX.

+ Góp vốn theo quy định của Luật HTX và điều lệ HTX.

Nguyên tắc tổ chức và hoạt động HTX

- Cá nhân, hộ gia đình, pháp nhân tự nguyện thành lập, gia nhập, ra khỏi HTX.
- HTX kết nạp rộng rãi thành viên, HTX thành viên.
- Thành viên, HTX thành viên có quyền bình đẳng, biểu quyết ngang nhau.
- HTX tự chủ, tự chịu trách nhiệm về hoạt động của mình trước pháp luật.
- Thành viên, HTX thành viên và HTX có trách nhiệm thực hiện cam kết theo hợp đồng dịch vụ và theo quy định của điều lệ. Thu nhập của HTX được phân phối chủ yếu theo mức độ sử dụng sản phẩm, dịch vụ của thành viên.
- HTX quan tâm giáo dục, đào tạo, bồi dưỡng cho thành viên, HTX thành viên, cán bộ quản lý, người lao động trong HTX.
- HTX chăm lo phát triển bền vững cộng đồng thành viên, HTX thành viên và hợp tác với nhau nhằm phát triển phong trào HTX trên quy mô địa phương, vùng, quốc gia và quốc tế.

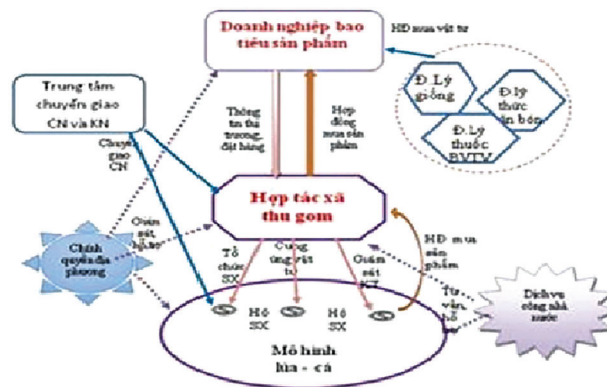

3. TỔ CHỨC SẢN XUẤT, LIÊN KẾT SẢN XUẤT, TIÊU THỤ SẢN PHẨM VIETGAP

3.1. Liên kết sản xuất là gì ?

Liên kết chính là hình thức hợp tác và phối hợp giữa nông dân - HTX - Doanh nghiệp với nhau để thực hiện những biện pháp và quy trình sản xuất, quản lý theo chiều hướng có lợi cho cả 3 bên tham gia liên kết.

3.2. Bản chất của sự liên kết

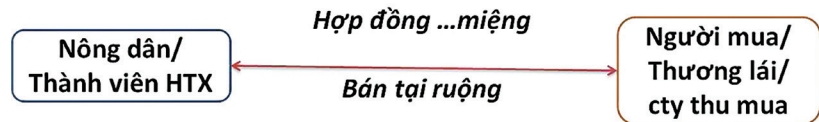

- Doanh nghiệp: Có được vùng nguyên liệu quy mô lớn và chất lượng nên chủ động trong kinh doanh nên sẵn sàng hợp đồng mua giá sản phẩm cao đối với nông dân.
- Nông dân: Sản xuất đúng sản phẩm theo yêu cầu thị trường và yên tâm đầu ra sản phẩm với giá đã ký hợp đồng.
- Hợp tác xã: Đóng vai trò là cầu nối giữa doanh nghiệp và nông dân.

3.3. Một số hình thức liên kết sản xuất giữa nông dân, hợp tác xã và doanh nghiệp hiện nay

a) Tiêu thụ trực tiếp giữa nông dân và người mua

Nông dân/TV HTX và người mua tự thỏa thuận việc bán - mua sản phẩm bằng miệng tại thời điểm thu hoạch. Thông thường, giá bán do người mua quyết định. Đây là hình thức tiêu thụ nông sản bình thường, không gọi là hình thức liên kết hay nói cách khác tiêu thụ theo hình thức này, nông dân là người chịu nhiều rủi ro.

Bản chất của việc mua bán này “không được gọi là liên kết đúng nghĩa”.

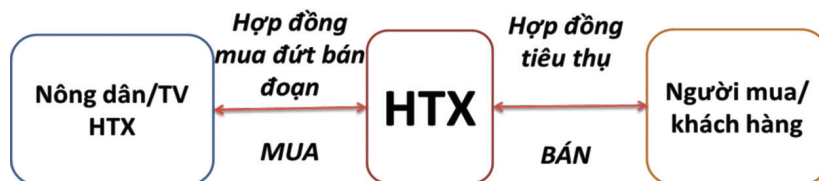
b) Liên kết giữa nông dân, người mua và HTX đóng vai trò là trung gian

Nông dân/TV HTX có hợp đồng với người mua thông qua HTX làm cầu nối giữa nông dân/thành viên và người mua.

Bản chất của sự liên kết này là liên kết chưa chặt chẽ, HTX chưa đóng vai trò trung gian trong liên kết 3 bên nông dân - HTX - Doanh nghiệp.

c) HTX hợp đồng mua từ nông dân và hợp đồng bán cho doanh nghiệp

HTX đóng vai trò như người mua/thương lái để hợp đồng mua nông sản của nông dân/TV. Sau đó, HTX tìm khách hàng bán lại sản phẩm.

Nông dân - HTX - Doanh nghiệp không chia sẻ lợi nhuận hay rủi ro trong kinh doanh với nhau.

Hình thức liên kết này gần giống mục tiêu liên kết sản xuất theo chuỗi nhưng chưa đúng bản chất là nông dân - HTX - Doanh nghiệp chưa liên kết chia sẻ thông tin, lợi nhuận trong sản xuất và kinh doanh.

3.3.1. Liên kết ngang

Liên kết ngang là liên kết giữa các nông dân và nông dân, HTX và HTX, doanh nghiệp-doanh nghiệp để giảm chi phí, tăng giá bán sản phẩm, tăng số lượng hàng bán...

Tại sao cần liên kết ngang?

Nông dân và nông dân liên kết với nhau để tăng quy mô sản xuất, tăng khối lượng hàng hóa để tăng khả năng đàm phán bán giá cao và tăng quy mô mua vật tư đầu vào để tăng khả năng đàm phán mua với giá thấp.

Liên kết ngang

Nông dân

Nông dân

Hợp tác xã

Hợp tác xã

Doanh nghiệp

Doanh nghiệp

Làm gì để thúc đẩy liên kết ngang?

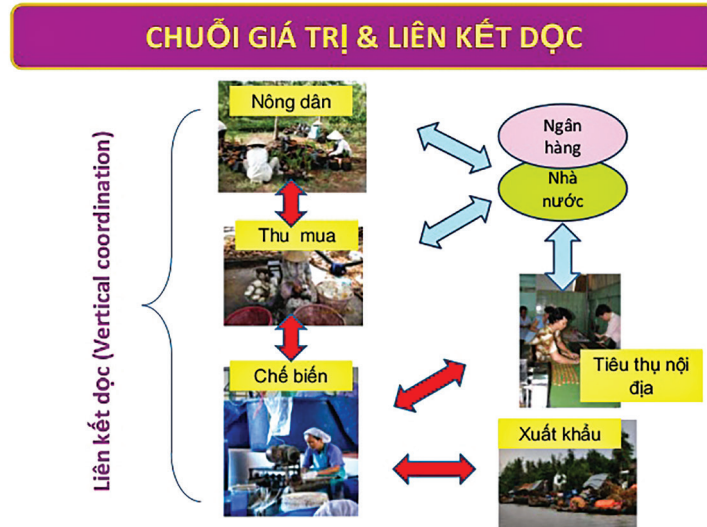
Một điều quan trọng khi thúc đẩy liên kết ngang: Thành lập và hoạt động tổ hợp tác, HTX phải xuất phát từ nhu cầu của người dân và tham gia vào tổ hợp tác, HTX phải mang lại lợi ích kinh tế cho từng hộ. Như thế hoạt động của tổ hợp tác, HTX mới có thể bền vững.

Giống như các hình thức thúc đẩy liên kết dọc thì các hình thức liên kết ngang cũng nhằm để các hộ có cùng nhu cầu, sở thích hoặc mục tiêu kinh tế gặp nhau.

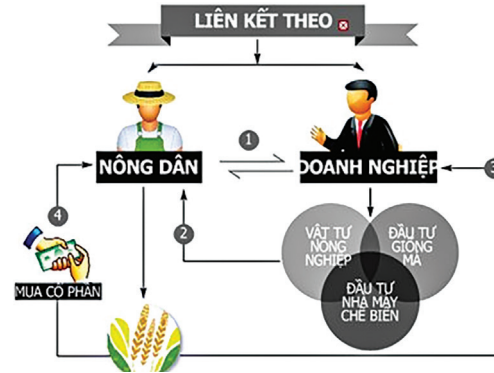
3.3.2. Liên kết dọc

- Liên kết dọc là liên kết giữa nông dân - HTX - Doanh nghiệp hay các cơ sở kinh doanh khác trong chuỗi sản xuất.
- Liên kết dọc có tác dụng: Giảm chi phí chuỗi; tạo tiếng nói chung của mọi người trong chuỗi; hợp đồng bao tiêu sản phẩm được bảo vệ bởi pháp luật nhà nước.

3.3.3. Hình thức cơ bản của liên kết dọc trong chuỗi giá trị nông sản

1) Hình thức liên kết ở mức thấp: là liên kết giữa người sản xuất (nông dân, HTX) - nhà chế biến - nhà bán lẻ dưới dạng quan hệ thời điểm, không có hợp đồng sản xuất - tiêu thụ, chủ yếu là mua đứt bán đoạn. Hình thức liên kết này cũng không bảo đảm chất lượng sản phẩm và an toàn thực phẩm vì không bị ràng buộc chặt chẽ trong quan hệ giao dịch.

2) Hình thức liên kết dưới dạng sản xuất theo hợp đồng: có hợp đồng sản xuất - bao tiêu sản phẩm giữa người sản xuất (nông dân, HTX) và nhà chế biến; và giữa nhà chế biến và nhà bán lẻ. Hợp đồng quy định rõ số lượng, chất lượng, quy trình sản xuất của sản phẩm, cơ chế thưởng phạt giữa hai bên.

3) Mô hình sản xuất - chế biến - bán lẻ mang tính tổng hợp. Mô hình này là mô hình thể hiện một chuỗi sự hội tụ tất cả các hoạt động từ sản xuất đến chế biến và bán lẻ sản phẩm trong phạm vi của một DN/HTX, thậm chí cả hoạt động sản xuất nguyên liệu đầu vào cho sản xuất. Mô hình này cho phép DN/HTX kiểm soát chặt chẽ chất lượng sản phẩm và thu được toàn bộ lợi nhuận ở tất cả các công đoạn sản xuất - chế biến và thương mại hóa sản phẩm, đồng thời hạn chế được rủi ro về nguồn nguyên liệu và chủ động được thị trường đầu ra.

3.4. Hợp đồng liên kết sản xuất giữa nông dân, hợp tác xã và doanh nghiệp hiện nay

Sản xuất theo hợp đồng là “thỏa thuận giữa những người nông dân với các doanh nghiệp chế biến hoặc doanh nghiệp kinh doanh trong việc sản xuất và cung cấp các sản phẩm nông nghiệp dựa trên thỏa thuận giao hàng trong tương lai, giá cả đã được định trước.

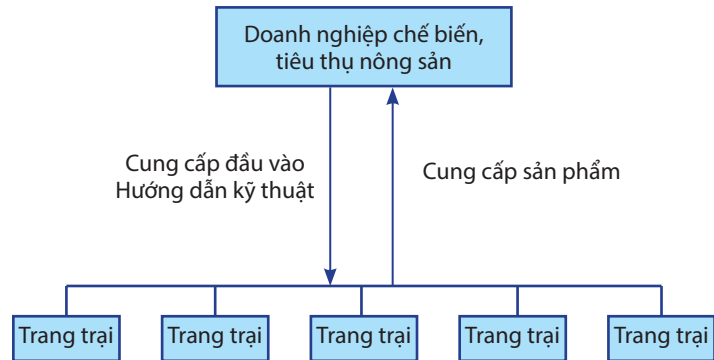
Bản chất của sản xuất theo hợp đồng:

- Sản xuất theo hợp đồng là khuôn khổ trật tự xác lập mối quan hệ giữa người mua và người bán.
- Cơ chế vận hành của các hình thức sản xuất theo hợp đồng chính là cơ chế phân bổ lợi ích, rủi ro và quyền quyết định giữa người mua và người bán.
- Các hình thức sản xuất theo hợp đồng khác nhau thì cơ sở vật chất và điều kiện phát triển sẽ khác nhau.

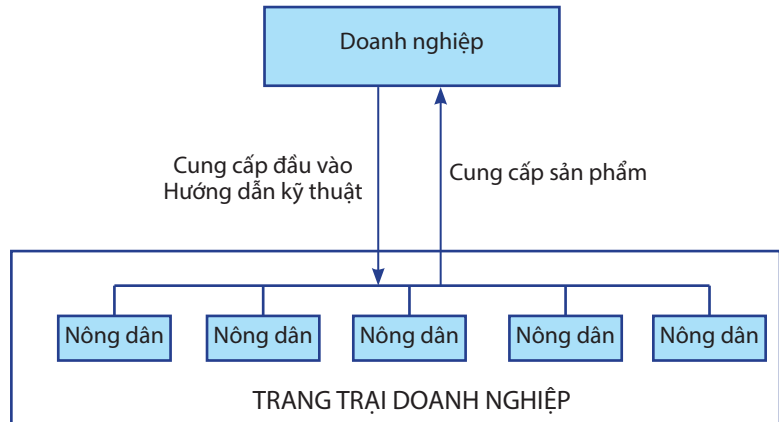

Các mô hình sản xuất theo hợp đồng.

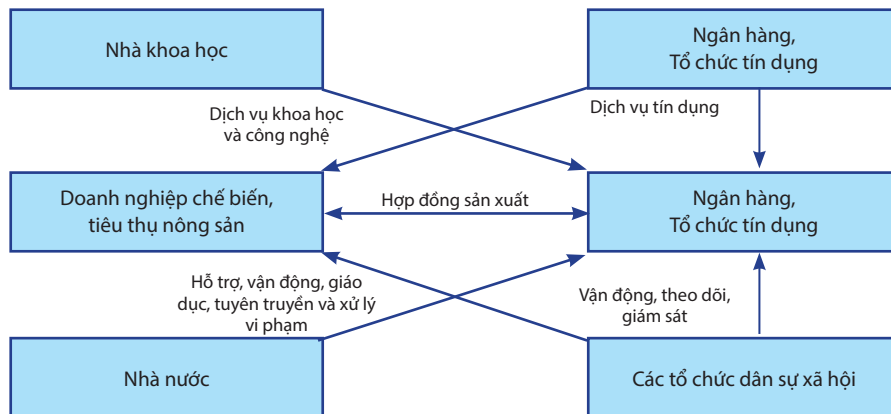
- Mô hình tập trung

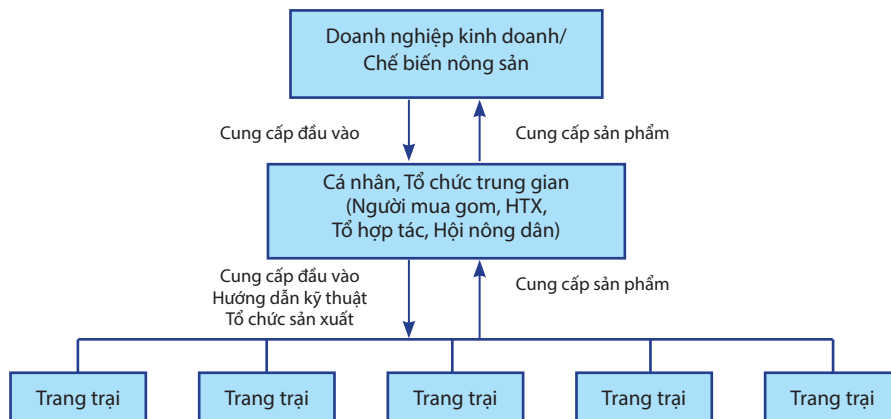
- Mô hình nông dân gia công cho Doanh nghiệp

- Mô hình đa chủ thể

- Mô hình trung gian

Liên kết sản xuất theo hợp đồng trong chuỗi giá trị:

- Tập hợp nhiều nông dân có quy mô sản xuất nhỏ thành quy mô lớn, sản xuất theo hướng hàng hóa.
- HTX và doanh nghiệp dễ áp dụng các quy trình quản lý, điều hành sản xuất để tạo ra sản phẩm đạt chất lượng cao theo nhu cầu của khách hàng.
- Liên kết nông dân nhỏ lẻ để tăng khả năng cạnh tranh và đàm phán trên thị trường.
- Tăng giá trị tăng thêm trong liên kết nhằm mang lại lợi ích cho các bên tham gia.
- Liên kết sản xuất là tất yếu, đúng xu thế hội nhập và đúng chủ trương khuyến khích của Nhà nước.
- Nông dân giảm được ngày công lao động, giảm chi phí sản xuất do tất cả đều được cơ giới hóa.